

Budú nové členské štáty EÚ nasledovať príklad Grécka alebo Írska ?

Hrozí, že nové členské krajiny zaznamenajú rovnako nepriaznivý vývoj ako Grécko?

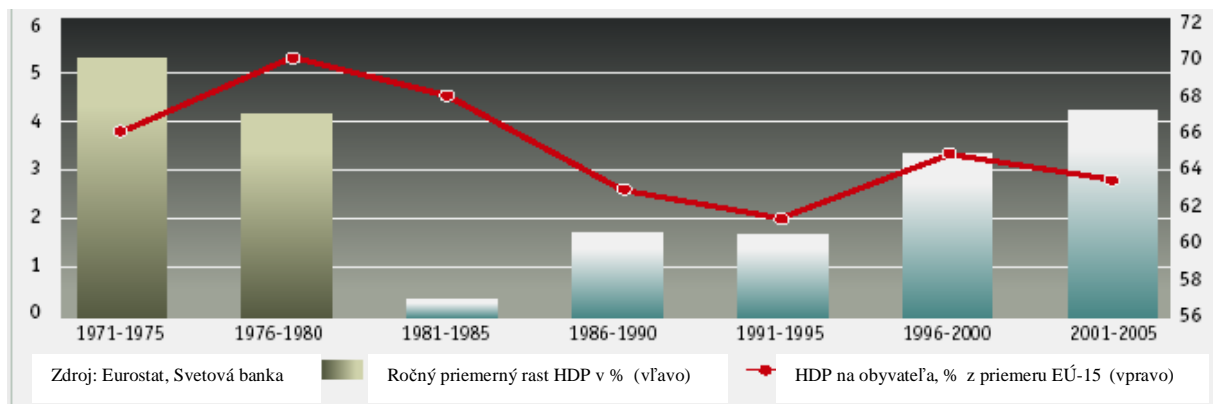
Grécko sa často uvádza ako príklad, ako sa môže všetko po vstupe vyvíjať zle. Ročný priemerný rast HDP v Grécku klesol zo 4,2% v roku 1981 (päť rokov pred vstupom) len na 0,2% po vstupe do EÚ. Priemerný hospodársky rast bol za prvých 15 rokov členstva Grécka v EÚ menší ako 1%. Pri vstupe predstavoval HDP na obyvateľa v Grécku 69% priemeru v EÚ-15, dnes je to len 66%, čo je menej ako v Slovinsku a nie oveľa viac ako v Českej republike.

Príčin nepriaznivého vývoja v Grécku po vstupe do EÚ je niekoľko.

- 1 V čase vstupu Grécka do EÚ vládla v krajine ľavicová vláda, ktorá veľmi mrhala prostriedkami a odmietla implementovať smernice EÚ. To znamenalo, že Grécko nemalo žiaden úžitok z integračného efektu vstupu - zahraniční investori sa krajine vyhýbali, vývoz nebol konkurencieschopný, jednotný trh krajinu obišiel.
- 1 Hospodárstvo sa držalo nad vodou vďaka prílivu prostriedkov z fondov EÚ, ktoré predstavovali 7% HDP. Tie však namiesto podpory rastu podporili zachovanie „anti-rastovej“ politiky a šírenie korupcie.
- 1 Hospodárstvo nebolo v skutočnosti pripravené na konkurenciu v EÚ, hoci, od začiatku deväťdesiatych rokov, kedy sa Grécko rozhodlo dosiahnuť menovú úniu, jeho hospodárstvo zaznamenalo rozvoj.

Grécko: priemerný ročný rast HDP a HDP na obyvateľa pred a po vstupe do EÚ

Mohlo by sa niečo podobné udiť v krajinách strednej Európy? Je to nepravdepodobné.

- 1 Stredná Európa je oveľa viac integrovaná s EÚ prostredníctvom obchodu a zahraničných investícií, ako je dokonca i v súčasnosti Grécko. Tok priamych zahraničných investícií do Grécka predstavuje nanajvýš len o niečo viac ako miliardu dolárov ročne a častokrát je to oveľa menej; v priebehu posledných 20 rokov sa celkový stav zahraničných investícií len zdvojnásobil - na 12 mld. dolárov. Maďarsko alebo Česká republika, ktoré majú približne rovnaký počet obyvateľov (10 mil.), už teraz majú dvakrát toľko priamych zahraničných investícií.
- 1 EÚ sa od Grécka veľa naučila. Podpora je ohraničená limitom 4% HDP a výdavky sú veľmi pozorne kontrolované.
- 1 Tlak na vstup do menovej únie do konca tohto desaťročia znamená, že vlády krajín strednej Európy musia realizovať disciplinovanú makroekonomickú politiku.

Existujú však isté nebezpečenstvá. Vstup do EÚ bude v nových členských štátoch počas prvých rokov členstva pravdepodobne dosť nepopulárny, keďže mnoho domácich spoločností zbankrotuje alebo bude odkúpených a vlády týchto krajín zastavia spolufinancovanie projektov EÚ. Voľby môžu priniesť nástup populistickjších vlád, ktoré sú odhodlané poprieť logiku užšej integrácie. Nové členské štáty, už viac nemotivované príslubom členstva v EÚ, by mohli prestať realizovať nepopulárnu politiku.

Je Írsko modelom pre nové členské štáty zo strednej Európy?

Írsko je v súčasnosti často prezentované ako príklad toho, ako sa môže zaostalá krajina pomocou šikovného využitia fondov EÚ, nízkych daní, priaznivej obchodnej politiky a kúska šťastia pretransformovať na bohatú dynamickú krajinu.

Írsko naozaj môže slúžiť ako vhodný príklad pre väčšinu krajín strednej Európy, ktoré svoju budúcu prosperitu zakladajú na zahraničných investíciách. Na druhej strane je jasné, že kultúrna a jazyková príbuznosť Írska a USA a jeho skúsenosti v oblasti globalizácie v deväťdesiatych rokoch predstavujú dva faktory, ktoré nie je možné napodobniť – nehovoriac o kontroverzných daňových politikách.

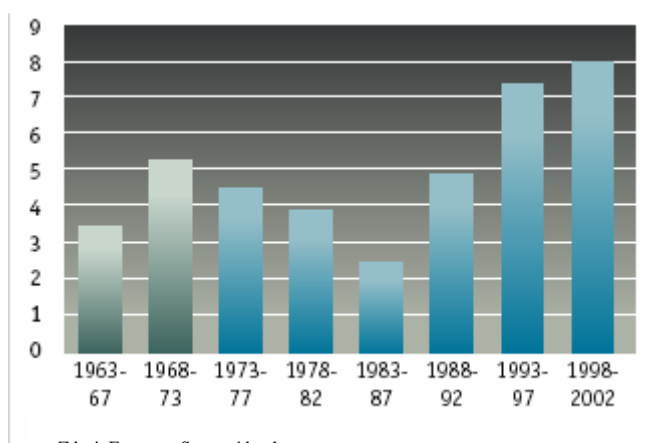
Avšak na príklade Írska sa môžu vstupujúce krajiny poučiť v tom, že krajine trvalo 15 rokov od vstupu do EÚ (v roku 1973), kým sa priblížila k úrovni bohatstva a blahobytu EÚ a 24 rokov, kým dosiahla priemer HDP na obyvateľa v EÚ. A hoci prudký vzostup „keltského tigra“ bol výnimkou, trend rastu od šesťdesiatych rokov bol stály a výrazný, a to na úrovni 4%.

Bez dlhodobej tvrdej práce by sa Írsko nedostalo v deväťdesiatych rokoch na pozíciu, z ktorej mohlo začať výrazný hospodársky rast a nedosiahlo by ani súčasnú úroveň bohatstva. V strednej Európe je trend rastu len o niečo vyšší ako v EÚ, dokonca tu bol zaznamenaný prechodný hospodársky pokles. Napokon, odhliadnuc od uhla pohľadu, žiadny rýchly hospodársky rast sa neočakáva. Dokonca aj podľa optimistických dlhodobých predpovedí rastu bude dobiehanie EÚ trvať asi 40 rokov.

V jednej dôležitej veci by Írsko mohlo byť pre krajiny strednej Európy modelom. Koncom osemdesiatych rokov Írsko zaznamenalo krízu, týkajúcu sa jeho dôveryhodnosti, podobnú tej, ktorá postihla nedávno Maďarsko a akú do určitej miery zaznamenajú všetky menšie nové členské štáty. Prvú vlnu zahraničných investícií v Írsku neprilákal jeho trh so 4 miliónmi nie veľmi solventných spotrebiteľov, ale jeho lacná pracovná sila. Keď sa však platy začali zvyšovať a Ázia začala koncom osemdesiatych rokov ponúkať oblasti s lacnejšou pracovnou silou, prví investori presunuli svoje montážne haly tam. Nezamestnanosť rástla, vzdelaní a najšikovnejší mladí ľudia odchádzali a budúcnosť sa zdala byť veľmi neistá.

V dôsledku toho Írsko vytvorilo svoju, v súčasnosti známu stratégiu priamych zahraničných investícií. Cieľom bolo pritiahnúť spoločnosti orientované na budúcnosť, a to poskytnutím výhodných podmienok: nízke dane; kvalifikovaná pracovná sila, vyškolená v oblasti potrieb investorov; dobrá infraštruktúra; konsenzus s odborními, aby sa predišlo protestným akciám zamestnancov a platy sa udržali pod kontrolou a proaktívna vláda, pozorne reagujúca na potreby investorov. Táto stratégia prilákala americké spoločnosti, hľadajúce vstupnú bránu do Európy, avšak čo je dôležitejšie, väčšinu z nich udržala v krajine, zvyšujúc ich úroveň a možnosti, keďže platy i produktivita sa zvýšili. Tok priamych zahraničných investícií vzrástol z menej ako 300 mil. dolárov ročne v osemdesiatych rokoch na asi 20 mld. dolárov ročne v súčasnosti. Celkový stav investícií v Írsku v súčasnosti predstavuje 157 mld. dolárov, čo je 70% hrubého národného produktu. Napr. v Maďarsku je len na úrovni 40%.

Írsko: priemerný ročný rast HDP (v %) pred a po vstupe do EÚ

Zdroj: Eurostat, Svetová banka

Zdroj: <http://www.oracle.com>. Štúdiu vypracovala Economist Corporate Network, Viedeň. Sponzori: ORACLE, ERNST&YOUNG. Spracoval: ÚVTIP Nitra